

حمایت از تولید روی دور تند افتاد

احیای بیش از ۱۰۰ واحد تولیدی در هر ماه

بازگشت ۸۰ درصد واحدهای بحرانی و راکد به چرخه تولید فقط در استان تهران در بازه زمانی دو ساله، آمار قابل قبولی به نظر می‌رسد. در دو سال اخیر، احیای واحدهای تولیدی در سراسر کشور شتاب گرفته و آمارها نسبت به قبل بهبود یافته است. ۲۹ آبان ماه سال جاری، اعلام شد با اقدامات اصولی و برنامه‌ریزی مناسب

گزارش

نوشین مقدم پناه

روشنماگر

۲۴ آبان ماه سال جاری، با حضور مسئولان ارشد دبیرخانه شورای عالی و سازمان‌های مناطق آزاد و اصحاب رسانه، اورژانس کسب و کار مناطق آزاد و ویژه اقتصادی در محل این دبیرخانه آغاز به کار کرد.

حجت‌الله عبدالملکی، دبیر شورای عالی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی، در مراسم آغاز به کار اورژانس کسب و کار مناطق آزاد و ویژه اقتصادی گفت: «این اورژانس به منظور پیگیری مشکلات و درخواست‌های سرمایه‌گذاران، فعالان اقتصادی و شرکت‌های فناوری، نوآور و دانش‌بنیان در مناطق آزاد و ویژه اقتصادی طراحی شده است.»

عبدالملکی ادامه داد: «با وجود اینکه طبق یک سال گذشته با ارتباط مستمر با کارآفرینان و سرمایه‌گذاران، مشکلات آن‌ها را پیگیری و بررسی کردیم، تصمیم گرفتیم برای نظام‌مند کردن این فرایند و با توجه به اینکه حل برخی مشکلات نیاز به اقدامی در سطح ملی دارد، اورژانس کسب و کار رادر معاونت حقوقی و امور مجلس دبیرخانه شورای عالی راهاندازی کنیم.» او یکی از اهداف اصلی راهاندازی و شروع به کار «اورژانس کسب و کار» را «رزایی مجدد ضوابط و مقررات فضای کسب و کار در مناطق آزاد کشور» دانست و افزود: «در واقع باید زمان‌بندی برای صدور مجوز فعالیت کسب و کارها به حداقل ممکن برسد و این مسأله مستلزم حذف مقررات دست‌وپاگیر است.»

«حذف مقررات دست‌وپاگیر» و «رفع موانع صدور مجوز برای آغاز به کار یا گسترش بازه فعالیت»، از خواسته‌های اصلی کارآفرینان و فعالان اقتصادی در سراسر کشور است. اینغدغه‌ها در مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور که قرار است گلوگاه‌های فعالیت‌های آزادانه و بدون مانع اقتصادی باشند، چشمگیر تر است و علی‌الظاهر به همین دلیل، اورژانس کسب و کار کشور در پاییز امسال در این مناطق پایه‌گذاری شده است.

تاریخچه اورژانس کسب و کار

راهاندازی اورژانس با هدف درمان مشکلات کسب و کارهای کشور، اقدامی جدید و خلق‌الساعه نیست. در اسفندماه سال ۹۹، وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی وقت از افتتاح اورژانس کسب و کار کشور خبر داد و گفت: «واحدهای تولیدی باید محلی برای دریافت کمک داشته باشند تا با مراجعه به آنجا مشکل‌شان حل شود.»

در آن زمان، برنامه‌ریزی عملکردی اورژانس کسب و کار در راستای همکاری و همکاری با ستاد تسهیل و رفع موانع تولید تعریف شده بود. در زمستان سال ۹۹، وزیر کار در این رابطه گفت: «گزارش اورژانس کسب و کار قابلیت ارائه در دولت را دارد، بنابراین باید ارتباط تنگاتنگی بین اورژانس کسب و کار و ستاد تسهیل و رفع موانع تولید به وجود بیاید تا این مجموعه به رسمیت شناخته شود. واحدهای تولیدی همانند یک موجود زنده طول عمر شخصی دارند و باید خود را متناسب با زمان تغییر دهند. همواره یکی از نواقص کار این است که با معضلات کسب و کارها دیر آشنایی شویم، بنابراین مجموعه کسب و کارها چاره‌جویی‌های متنوع نیاز دارند.»

رسیدگی زودهنگام به مشکلات متعدد کسب و کارها و واحدهای تولیدی، می‌تواند از بحرانی‌تر شدن اوضاع که به گفته اصغر آهنی‌ها نماینده کارفرمایان در شورای عالی کار «می‌تواند خیلی زود به تعدیل نیرو یا تخته شدن در واحدهای تولیدی منجر شود» جلوگیری کند.

آهنی‌ها در گفت‌وگو با آتی‌نو تأکید کرد: «ثبت سریع مشکلات بنگاه‌ها، از وخامت اوضاع جلوگیری می‌کند. اگر یک بنگاه اقتصادی به ضرردهی افتد و شروع به تعدیل نیرو کند، بازگشت آن به نقطه اوج و جایی که خطر کامل رفع شده، دیگر چندان ساده نیست. از همین رو، کارکرد اورژانس کسب و کار باید اینگونه تعریف شود که خروجی‌های ثبت شده این نهاد خیلی سریع در اختیار ستاد تسهیل و رفع موانع تولید قرار گیرد.»

او افزود: «ستاد رفع موانع تولید باید بداند به طور دقیق کدام بنگاه‌ها مشکل دارند و جزئیات این مشکلات چیست؛ هر معضل اقتصادی در بنگاه‌ها، راه‌حل خاص خود را می‌طلبد بنابراین جمع‌آوری سریع و به موقع اطلاعات بیشترین ضرورت را دارد.»

در ابتدای سال ۱۴۰۰، اهداف و نقشه راه اورژانس کسب و کار کشور مشخص شد. در آن زمان، مرتضی محرم‌خانی، رییس مرکز ملی پایش سیاست‌ها و برنامه‌های اشتغال، در این

رابطه توضیح داد: «در صورتی که سالیانه یک میلیون شغل ایجاد می‌کردیم و حدود ۳۵۰ هزار نفر شغل خود را از دست می‌دادند و دوباره با صرف هزینه هنگفت و سیاست‌گذاری جدید ناچار بودیم برای این افراد برنامه اشتغال تهیه کنیم، تصمیم گرفتیم سیستم هشدار ی تهیه کنیم تا بنگاه‌های اقتصادی که با مشکلات مختلف مواجه می‌شوند پیش از تعدیل نیروی کار، اعلام کنند تا با ارائه راه‌حل مناسب از بیکاری ۳۰ درصد نیروی انسانی جلوگیری کنیم.»

محرم‌خانی تأکید کرد: «مرکز ملی پایش برنامه‌ها و سیاست‌های اشتغال در کنار اورژانس کسب و کار فعال است و در این مرکز پس از اخذ داده‌های مرکز اورژانس درباره عواملی که موجب اختلال فعالیت کسب و کارها می‌شود، سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌های اشتغال رصد و پایش می‌شود و این اطلاعات مهمترین آورده برای سیاست‌گذاری‌هاست.» این در حالی است که در همان روزهای آغازین فروردین ماه سال ۱۴۰۰، وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی وقت در حساب کاربری خود در توئیتر اعلام کرد به کمک این سامانه از ریزش ۳۰۰ هزار نیروی کار جلوگیری شد.

بازگشت ۸۰ درصد واحدهای بحرانی و راکد به چرخه تولید فقط در استان تهران و در بازه زمانی دو ساله، آمار قابل قبولی است؛ به نظر می‌رسد در دو سال اخیر، احیای واحدهای تولیدی در سراسر کشور شتاب گرفته و آمارها به نسبت قبل بهبود یافته است

حمایت از تولید در ۲۵ سال اخیر

حال سؤال این است که در دو سال و چند ماه گذشته، چقدر سیاست‌های حمایت از اشتغال و رفع مشکلات بنگاه‌ها موفق بوده و تا چه اندازه رویکردهای دولت سیزدهم در جهت رفع موانع تولید، منجر به نتایج ملموس در فضای اقتصاد کشور شده است.

بی‌شک یکی از اقدامات اصلی، تسهیل در صدور مجوزهای کسب از طریق کاهش نرخ مالیات است. آمارها نشان می‌دهد نرخ مالیات واحدهای تولیدی از ۲۵ به ۲۰ درصد در سال ۱۴۰۱ و سپس به ۱۸ درصد در سال جاری کاهش یافت؛ به این ترتیب در رابطه با یکی از بزرگترین معضلات بنگاه‌های تولیدی کشور، پرداخت مالیات‌های سنگین و گاه کمرشکن؛ بخصوص برای بنگاه‌های خرد و متوسط، تسهیل‌گری اتفاق افتاده است.

کاهش آمارهای بیکاری و از آن مهم‌تر افزایش جمعیت شاغلان کشور نیز نشان می‌دهد تعداد قابل توجهی از بیکارشدگان ناگهانی توسط بنگاه‌های تولیدی مشکل‌دار، توانسته‌اند با رفع و رجوع بحران‌های تولید به سر کار خود بازگردند. بر اساس داده‌های مرکز آمار ایران، در تابستان سال ۱۴۰۲ نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر ۷۹٫۹ درصد بود.

جمعیت شاغلان ۱۵ ساله و بیشتر نیز در این فصل ۲۴ میلیون و ۶۸۶ هزار نفر بود که نسبت به فصل مشابه سال قبل ۹۰۷ هزار نفر افزایش داشته است. در تابستان سال ۱۴۰۲، به میزان ۴۱۶ درصد جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر از نظر اقتصادی

فعال بوده‌اند؛ یعنی در گروه شاغلان یا بیکاران قرار گرفته‌اند. بررسی تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی حاکی از آن است که این نرخ نسبت به فصل مشابه سال قبل (تابستان سال ۱۴۰۱) ۰٫۶ درصد افزایش یافته است.

به نظر می‌رسد در فصول اخیر، مسیر کاهش نرخ بیکاری ادامه‌دار بوده است. بر اساس داده‌های مرکز آمار ایران، نرخ بیکاری در بهار امسال به ۸٫۲ درصد کاهش یافت. مرکز آمار پیش‌تر اعلام کرده بود نرخ بیکاری در سال ۱۴۰۱ معادل ۹ درصد بوده و در بهار سال گذشته هم ۹٫۲ درصد بوده است. به این ترتیب، نرخ بیکاری در چند فصل از ۹٫۲ به ۷٫۹ رسیده و در نتیجه یک کاهش معنادار اتفاق افتاده است.

اول شناسایی، بعد اقدام

با همه این تفاسیر آیا می‌توان گفت حمایت از اشتغال تا اندازه‌ای موفقیت‌آمیز بوده است؟ محمد عطار دیان، نایب‌رییس کانون عالی انجمن‌های صنفی کارفرمایی کشور در این رابطه به آتی‌نو گفت: «راهکارهایی مانند راه‌اندازی اورژانس کسب و کار که برای حمایت از تولید و بنگاه‌های تولیدی در دستور کار قرار می‌گیرد، می‌تواند تا اندازه‌ای در

اشتغال

اقتصادی در دولت سیزدهم تاکنون ۳ هزار و ۴۱۷ واحد صنعتی راکد و نیمه‌فعال به چرخه تولید بازگشتند. داده‌ها نشان می‌دهد در دولت سیزدهم هر ماه به طور متوسط حدود ۱۰۰ واحد راکد احیا شده؛ اما فعالان اقتصادی امیدوارند با رشد فعالیت اورژانس کسب و کار در همگرایی با ستاد رفع موانع تولید، نرخ احیای واحدهای راکد بیش از پیش افزایش یابد.

شرکت شهرک‌های صنعتی استان تهران، در ارتباط با نتایج ملموس این حمایت‌ها در استان تهران به آتی‌نو گفت: «طبق آمار و اطلاعاتی که ما در دست داریم، در دو سال اخیر بیش از ۸۰ درصد واحدهای راکد و تعطیل شده در استان تهران به چرخه تولید بازگشته‌اند.»

او تأکید کرد: «با توجه به حمایت‌های صورت گرفته، وضعیت تولید در سراسر کشور؛ بخصوص در استان تهران نسبت به قبل تا اندازه زیادی بهتر شده است. بازگشت ۸۰ درصد واحدهای راکد به چرخه تولید، نشانه روشنی از این بهبود است.» صدی در ارتباط با کارکرد اورژانس کسب و کار نیز گفت: «دولت‌ها معمولاً مرجعی معرفی می‌کنند تا کارفرمایان در صورت بروز مشکل بتوانند مراجعه کنند و در چارچوب ابزارهای حمایتی، کمک بگیرند و مشکلات‌شان حل و فصل شود. اورژانس کسب و کار در همراهی و هم‌فازایی با ستاد تسهیل و رفع موانع تولید توانسته برخی از نارسایی‌های موجود را برطرف کند.»

این فعال اقتصادی افزود: «در دو سال اخیر، کارفرمایان با مراجعه به این مراجع از حمایت‌هایی برخوردار شده‌اند؛ یک کارفرما مشکل بیمه و تأمین اجتماعی دارد، یکی با سازمان دارایی و مالیات مشکل دارد، دیگری بدهی بانکی سنگین دارد و با نظام بانکی به مشکل خورده، یکی هم ممکن است با چالش میان سهامداران مواجه باشد. در همه این موارد مراجعه به مراجع حمایتی می‌تواند کارساز باشد.»

احیای بیش از ۱۰۰ واحد راکد در هر ماه

بازگشت ۸۰ درصد واحدهای بحرانی و راکد به چرخه تولید فقط در استان تهران و در بازه زمانی دو ساله، آمار قابل قبولی است؛ به نظر می‌رسد در دو سال اخیر، احیای واحدهای تولیدی در سراسر کشور شتاب گرفته و آمارها به نسبت قبل بهبود یافته است؛ ۲۹ آبان ماه سال جاری، فرشاد مقیمی، معاون وزیر صنعت، معدن و تجارت، اعلام کرد که «با اقدامات اصولی و برنامه‌ریزی مناسب اقتصادی در دولت سیزدهم تاکنون ۳ هزار و ۴۱۷ واحد صنعتی راکد و نیمه‌فعال به چرخه تولید بازگشته است.» دو ماه و چند روز قبل، دوم شهریور ماه سال جاری، همین مقام مسئول اعلام کرد «۳ هزار و ۱۰۰ واحد تولیدی راکد و غیرفعال با رفع مشکلات خود در دولت سیزدهم به چرخه تولید بازگشتند.» به این ترتیب به نظر می‌رسد ۳۱۷ واحد تولیدی غیرفعال، فقط در سه ماه شهریور، مهر و آبان، به چرخه تولید بازگشته‌اند. این داده‌ها نشان می‌دهد در دولت سیزدهم هر ماه به طور متوسط بیش از صد واحد راکد احیا شده است. بر اساس آمارهای رسمی در شهر یورماه سال جاری، ۶ هزار و ۷۰۰ واحد صنعتی راکد در شهر کها و نواحی صنعتی کشور وجود داشته است؛ بنابراین آیا می‌توانیم امیدوار باشیم که با شتاب گرفتن چرخه حمایت از بنگاه‌های مشکل‌دار و غیرفعال و جدی شدن سیاست‌هایی مانند فعالیت اورژانس کسب و کار، آمار ماهانه احیاء به بیش از ۲۰۰ واحد تولیدی یا بیشتر برسد و در هر سال بیش از ۲۰۰ یا ۲ هزار و ۵۰۰ واحد راکد کشور بازفعال شود؟ به گفته علی صدی، اگر برنامه‌ریزی‌های صورت گرفته با قدرت و همکاری بین‌بهادی محکم ادامه یابد، چنین هدفی نیز دور از انتظار نیست.

یادداشت

آیا تعاونی‌ها به جایگاه واقعی خود رسیده‌اند؟

تعیین سهم ۲۵ درصدی تعاون در حوزه اقتصاد کشور که در قانون اساسی مطرح و مورد تأکید قرار گرفته، ابزار، امکانات، بسترها و همکاری دستگاه‌های مختلف متولی اقتصاد و اشتغال و ورود نظام بانکی جهت تأمین منابع مورد نیاز برای پشتیبانی از سیاست‌های کلان این حوزه را می‌طلبد.

اما در شرایط کنونی حاکم بر بخش تعاون با وجود فعالیت بیش از ۱۰۰ هزار شرکت تعاونی فعال در بخش‌های مختلف، اشتغال بیش از یک میلیون و ۸۰۰ هزار نفری و عضویت حدود ۵۰ میلیون نفری در حوزه فعالیت تعاونی‌ها، پرسش اینجاست آیا سهم پیش‌بینی شده تعاون در اقتصاد، محقق شده است؟ اگر پاسخ منفی است، راهکارها و ابزار تحقق آن چیست؟

کارشناسان حوزه تولید و اشتغال معتقدند به واسطه بسترهای اشتغال‌زا و مولد، تنوع فعالیت‌های تولیدمحور و خدماتی و ظرفیت‌های توسعه‌ای حوزه‌های اشتغال‌زا و اقتصادی موجود در بخش تعاون، امکان رشد و توسعه سهم این بخش از مجموع اقتصاد را فراهم می‌کند.

توجه به حوزه تعاون در کنار بخش‌های دولتی و خصوصی به عنوان یکی از سه رکن اساسی اقتصاد کشور در حالی در هدفگذاری اقتصاد کلان کشور مورد تأکید قرار گرفته که تأثیرگذاری ۱۰ درصدی فعالیت‌های این حوزه در رشد صادرات غیرنفتی سال گذشته، بیانگر توان تأثیرگذاری این بخش در فضای اقتصادی است.

بر اساس آمارهای حوزه اقتصاد تعاون، صادرات غیرنفتی فعالیت تعاونی‌ها در سال گذشته از مرز یک میلیارد و ۵۰۰ میلیون دلار گذشت و این مهم تأثیرگذاری مناسبی بر رشد تولید ناخالص ملی کشور داشته است؛ تمرکز بر زرق‌تای این داده‌ها در کنار حضور مؤثر در فضای اقتصاد، رشد تولید و افزایش اشتغال‌رایی در نهایت سهم بیشتر تعاون از اقتصاد را به دنبال خواهد داشت.

در بخش اشتغال کشور نیز شرکت‌های تعاونی از طریق خلق فرصت فعالیت مولد و خدمت‌محور، امکان راه‌اندازی کسب و کار با سرمایه‌اندک با صرف کمترین زمان را در کنار ایجاد فرصت‌های شغلی جدید همپای می‌کنند. این در حالی است که بر اساس آمارهای حوزه اشتغال تعاونی، میانگین ۲۰۳ نفره اشتغال‌زایی هر شرکت تعاونی امکان خلق اشتغال را در اختیار این بخش قرار داده است.

سهم بالای اشتغال در شرکت‌های تعاونی در حال بهره‌برداری در بخش‌های سه‌گانه تعاونی‌های مسکن، خدمات و تأمین نیاز مصرف‌کنندگان در حوزه اشتغال این سیگنال را در اختیار قرار می‌دهد که زمینه رشد اشتغال‌زایی بخش تعاون در این حوزه‌ها وجود دارد که به شرط سرمایه‌گذاری و تسریع مشارکت مردمی در آنها، امکان خلق گسترده اشتغال در این حوزه‌ها همپای است. توجه به این بسترها زمینه رشد داده‌های اشتغال و اقتصاد تعاون و ارتقاء سهم در اقتصاد ملی را موجب می‌شود.

بر اساس نظرات کارشناسان، تعاونی‌ها، به‌ویژه شرکت‌های تعاونی‌های تولیدی و خدماتی در چنین با استفاذه از تجمع سرمایه‌های اندک و حمایت و تسهیلات دولتی فرایند تولید و رشد اقتصادی را تسریع دهند که این مسأله ایجاد اشتغال را تسهیل خواهد کرد.

در واقع توسعه تعاونی‌ها، امکان جذب سرمایه‌های راکد و کوچک را فراهم کرده و جوانان جویای کار بدون سرمایه با مشارکت در این حوزه به عنوان کارآفرین امکان اشتغال‌زایی را به دست می‌آورند. اما در این بین نکته اساسی اینجاست که به دلیل نادیده گرفتن بخش تعاون در سیاست‌گذاری کلان اقتصادی و تولیدی، همچنین در میانه سال ۱۴۰۲ با وجود گذشت چند دهه از تصویب قانون اساسی، رشد بخش تعاون و سهم‌گیری آن از اقتصاد کشور به میزان انتظار نبوده و سهم ۲۵ درصدی آن در حوزه اقتصادی محقق نشده است.

امروز در بهترین حالت، مجموع فعالیت‌های بخش تعاون از اقتصاد کشور سهمی کمتر از هفت درصد را به خود اختصاص داده است و این میزان تا تحقق سهم واقعی این رکن اساسی اقتصاد فاصله دارد.